

NAROČNINA ZA JUGOSLAVIJO ČETRTLETNO DIN 15/-
CELOLETNO DIN 60/- ZA
INOZEMSTVO JE DODATI
POŠTINO / OGLASI PO
CENIKU / POSAMEZNA
ŠTEVILKA PO DIN 1/-
RAČUN POŠT. HRANILNICE 13.188

ORJUNA

VREDNOSTVO IN VPRAVA
V VČITELJSKI TISKARNI
ROKOPIŠI SE NE VRAČAJO / ANONIMNI POŠTI SE NE PRIOBČVETJO / POŠTINA PLAČANA V GOTOVINI
TELEFON ŠTEV. 2906

Nettunske konvencije.

Sredi noči, sredi teme, kakor da jih je sram belega dneva, so drgnili poslanci v beograjski skupščini in zdehaje ratificirali nettunske konvencije. Edina dva dalmatinska človek sta iz strahu pobegnila in se skrila, pobegnil je tudi odgovorni minister in si je bogve kje kakor Pilatu umival roke — zdehaje je prodajala nezainteresirana državniška avtoriteta našo obalo, naše morje in ga tudi prodala! Noč je molčala in v jutru je molčal tudi narod, ko je zvedel za sklepe ponočnjaške seje; molčal je in ni prav vedel, ali bi se smejal nad državniško komedijo, ki se je bila uprizorila sredi noči, ali pa bi udaril in razgnal ponočnjake, ki so se pa bili medtem že sami razleteli po širni domovini.

Ves svet se je začudil in brije zdaj norce iz velezdgovinske ponočnjaške skupščinske seje in nikomur ne pade v glavo, da bi smatral to sejo za resno in obvezno. Saj je manjkalo na tej seji polovico poslancev, manjkalo je cel narod, ki je edino zainteresiran na nettunskih konvencijah in gre samo za njegov prestiž in njegove gospodarske interese, poleg vsega tega pa ni bilo navzočega odgovornega in merodajnega faktorja. Vsa seja je bila v polnem pomenu samo komedija, kjer se je persifliralo naše državniško življenje in počenjanje, bila je otroško maščevanje nad odsotno opozicijo in kljubovanje napram »prečnom«, ki so bili zbrani prav tisti dan v Zagrebu na svežem grobu svojega voditelja Radića.

Z vso skepsjo je sprejelo inostranstvo vest o ratifikaciji nettunskih konvencij; noče je niti komentirati in se čudi otroškemu postopanju beograjskega parlamenta, ki je mogel na tak način sprejeti konvencije, ki rušijo državni ugled in usodno posegajo ne samo v eksistenco posameznega dela naroda, ampak odvzamejo celokupni državi za vselej pravico do morja, do sveta in do blagostanja. Italija sama se je začudila in ne more verjeti — evo, pred dobrim mesecem je tekla po ulicah dragocena kri samo zaradi teh konvencij, vsa država je bila v ognju in ogorčenju in ves narod je enodušno protestiral — a glejte, zdaj pa so se vsedli poslanci sredi noči v svoje klopi in dremaje in zdehaje potrdili tisto, proti čemur se je bojeval ves narod leta in leta z vso silo in ogorčenjem. Naše morje je prodano in z njim ves cvet in ponos našega naroda!

Da je Italija poštena in ji je kaj do svoje hvalisane časti, bi ogorčena odklonila te dogovore, ki jih ni potrdila država in ne narod, am-

pak samo partija, ki nima najmanj pojma o vsebini, še manj pa o pomenu konvencij, ker je desinteresirana in daleč od vsega pozorišča. Da Italija dvomi o veljavnosti ratifikacije, še ni zadosti; če je res tako iskrena, kot govore njeni oficijelni listi, bo zavrnila konvencije in zahtevala ratifikacijo od foruma, ki je za to poklican in edino upravičen, da sklepa pravomočno o dogovorih, ki so življenskega interesa za obe prizadeti stranki. No, o italijanski poštenosti in iskrenosti imamo že svoje precizirane nazore in vemo dobro, kaj nam prinese bližnja prihodnost, če se sami ne postavimo na branik svojega prestiža in užajljene časti zdaj, ko nas kliče usodna ura.

Molk v narodu po ratifikaciji nettunskih konvencij je iznenadil naše samovoljno usiljene vlastodržce bolj kakor pa krvave demonstracije in ostri protesti. Ta molk je več vreden kakor pa barikade na ulicah, vreden je več kakor najlutejši odpor razjarjenih mas. V tem molku je obsežen ves prezir naroda proti eni sami kliki mogotcev, ki hočejo, da predstavljajo državo; obseženo je vse zaničevanje naroda proti onim svojim zastopnikom, ki tako briskirajo, banalizirajo in skrunijo tempelj države — narod molči in ignorira predstavništvo, ki se je samo od sebe urinilo na najvišje mesto državne institucije, da jo osmeši pred vsem kulturnim svetom.

In narod bo molčal! Nettunske konvencije so sicer podpisane in signirane, kakor zahteva poslovni svet. A narod bo molčal še dalje, ker je prepričan, da pozna ves svet njegovo mnenje in njegovo definitivno stališče napram nettunskim konvencijam — narod ne bo nikoli priznaval dogovorov s svojim sovražnikom, dogovorov, ki so jih za njegove hrbtom skovali in signirali ljudje, ki nimajo nikake avtoritete in moči, da delajo v njegovem imenu. Narod ignorira vse te državniške akte in se ne bo ravnal nikoli po njih, ampak bo delal tako, kot zahtevajo njegovi in državni interesi. In ne bo dopustil nikoli, da se napram njemu kdo posluži pravici, ki so zajamčene v onih podtaknjenih konvencijah, pa bila sama sveta rimska država! Narod bo molčal in hodil svoja določila začetna pota, šel bo preko vsega in še najbolj preko Nettuna!

Kri smo prelivali proti rojstvu nettunskih konvencij, na ulicah smo protestirali proti njim, da smo svetu povedali svoje mnenje; a zdaj, ko so se klavirno porodile, pokopljimo jih molče in jih pozabimo, kakor da niso nikoli zagledale sveta!

JANEZ:

Po pogrebu.

Poslednja pot vodje hrvatskega seljaštva bila je veličanstvena, močnejša od vsakega opisa in je obenem bila nekaka tiha manifestacija KDK, ki je ob tej priliki pokazala svojo moč v narodu. Posmrtnice so kovalle pokojnega Stjepana Radića v skoro legendarne višine, in naj ob tej priliki izrečemo še mi o svojem velikem načelnem protivniku par besedi, ker o mrtvih je govoriti lažje, vsaj do neke mere sine ira, kot o živih. Zgodovina ga bo brez dvoma uvrstila med največje duhove jugoslovenskega naroda, kar jih je ta imel in to po vsej pravici, ker Stjepan Radić bil je brez dvoma duševni velikan in človek, ki je hrvatskega kmeta iz sužnja dvignil v svobodnega človeka, mu priboril pravice, ga vodil h gospodarskemu in kulturnemu napredku. Bil je organizator, kakor jih je malo — in s svo-

jo skromnostjo, neprisiljenostjo priboril si je v večini hrvatskih mas diktatorski položaj — samo s to razliko, da se narodu ni s silo postavil proti njegovi volji za vodjo, temveč ga je narod sam iz svoje srede dvignil na zavidno višino, katere zlepa pri nas ne bo več kdo deležen.

Toda poleg vseh odličnih lastnosti, poleg ogromnega znanja, fenomenalnih originalnih domislekov in idej — imel je tudi hibe, in te so pri človeku na tako izrednem položaju, kakršnega je zavzemal veliki pokojnik — vse bolj vidne, a čisto tudi usodne, ker mu je narod poslušno sledil. Predvsem je Radić bil baš radi svoje bujne fantazije in temperamentnosti — nestalen — čisto menjal svoje stališče in izjave — bil je v izvestnih momentih premalo razsoden — ter je žal le prerad streljal preko cilja.

Najusodnejše za nas Jugoslovence je bilo njegovo dolgoletno ekskluzivno hrvatsko, državo negirajoče zadržanje, ki je morda strankarsko njemu koristilo, a na drugi strani samo dajalo velesrbskemu šovinizmu vedno novega netiva in vso oblast, in kakor je že v prošli številki omenila Orjuna je bila njega izpreobrnitev žal **prepozna** — in šele nova generacija bo skozi desetletja morala popravljati usodne napake politikov starega kova in ozkosrčnega, lokalnopratiotičnega stališča.

Mnogi listi so v posmrtnicah opevali Radića kot velikega Slovana in iz tega izvajali, da je bil tudi velik Jugosloven, kar je pač logičen lažisklep.

Vse njegovo delo in izjave do l. 1925. so kazale, da je vedno smatral Hrvate, Slovence in Srbe — za tri povsem različne, samostojne, a sorodne južnoslovenske narode; v letu, ko je bil minister prosvete — je celo skušal cepiti jugoslovensko Sokolstvo s ponesrečenim poskusom ustanoviti poleg že obstoječega hrvatskega Sokolstva še neko posebno srbsko Sokolstvo. Morda je to svoje stališče glede jugoslovenstva izpremenil — toda pot, po kateri je on hotel naš narod dovesti do jugoslovenstva, šla je po ovinkih, serpentinah — z vmesnimi postajami, do čim stopamo mi po krajši premočrti poti, smatrajoč, da danes, ko nacio-

nalni momenti štopajo v ozadje pred socialnimi, ni več časa za dolgoletno počasno razvijanje jugoslovenske zavesti. Tudi to, da je vedno povdarjal potrebo po združitvi z Bolgari, kaže, da je bil sicer pristaš Pan-slavizma, zato pa — nikakor ne Jugosloven, kajti baš on in njegovi so bili luti protivniki idej Orjuna. Pri- navdajo, mogli so nasprotovati našemu stališču napram parlamentarizmu, ki ga v sedanji obliki negiramo, toda, če so bili res Jugoslovenci — nam niso mogli nasprotovati v sami ideji, ki že sama nosi zahtevo po bratstvu in enakopravnosti.

Tudi je čisto masam na ljubo zavzemal čudno stališče — tako zlasti napram uradništvu, ki ga je le vse preveč omalovaževal, smatrajoč, da so sami gospodski lenuhi, ki še žive na račun kmetovih žuljev.

Zdaj počiva — ta v jugoslovenskem konstruktivnem smislu destruktivna narava svoj večni sen — in mi le želimo, da njegovi nasledniki slede njemu v tem, kar je ustvarjal dobrega, a da ne slede na polzka pota separatizma.

Kot človeku, ki se je vse svoje življenje boril za dobrobit malega človeka, ki je zanj žrtvoval celo svoje življenje in umrl na indirektnih posledicah rane, prizadejane mu od pobesnelega zločinca, pa se tudi mi klanjamo njegovemu spominu — kliče mu: Slava!

Samosrbi — Samohrvati — Samoslovenci in — samokresi.

V starih časih je vladal slovanski kralj Samo. Njegova zgodovina je zelo temna. Pravijo, da sploh ni bil slovanskega rodu, ampak neki frankovski kupec (kar bi bilo z ozirom na naše razmere precej verjetno). Zdržil je pod svojo oblastjo sudeške in alpske dežele, ki so jih bili takrat (v 7. stol.) zasedli Čehi in Slovenci ter ustvaril veliko državo od Krkonošev do Adrije. Toda ta njegova država je le malo časa obstojala in je takoj po njegovi smrti — propadla. Morebiti zato, ker se je imenoval Samo. Mislimo, da je umrl naravne smrti, ker takrat še ni bilo — samokresov. Danes je stvar drugačna. Imamo: Samo-srbe, Samo-hrvate in Samo-slovence — a tudi Samo-krese. Kakor se vidi, družijo vse tri samo beseda »Samo« — in to se nam zdi usodno, kajti zato imajo pri njih besedo tudi — Samo-kresi. Vendar — ker je zgodovina učiteljica življenja — imamo upanje, da tudi njih vlada ne bo dolgo trajala in da se bo prav tako končala kakor Samova. In še ta pomen vidimo v besedi, da bodo propadli tudi Samo-srbi, Samo-hrvati in Samo-slovenci skupno s Samo-kresi, oziroma da bodo, kakor je s Samovo smrtjo razpadla njegova država, istotako s smrtjo teh Samo itd. propadle njih države in da bo iz njih vzrasla skupna, velika jugoslovenska država. S tem bo tudi konec Samo-kresov in še to upamo, da bodo vsi ti naši Samo itd. propadli z njimi in brez njih. To je popolnoma ravno, kajti kar je »samo«, ne more biti obenem »skupno«, in kdor je »sam, ne more biti trojen. Lahko pa so trije »sami«, a ker je vsak sam zase, je neizogibno, da se spro in razidejo. Če pa pomislimo, da je vsak »samo« obenem tudi »vele« (Vele-srb, Vele-hrvat, Vele-slovenec), je naravno, da za vse te »vele« drug pri drugem ni prostora. — Zato Velesrbi in Velehrvati in Veleslovenci ne morejo ustvariti enotne skupne države. Reklj smo, da je to izvezeto iz zgodovine, ki je učiteljica življenja in bi se bili iz nje lahko že kaj naučili. A mi smo kakor neposlušni otroci in vključu temu, da nas svari pred vsemi »samo« in »vele«, zopet — posegamo po teh nevarnih pridevkih in z njimi napihujemo svoje ime, ki na ta način postane napoti — drugemu. Takrat poseže navadno vmes četrti zaveznik: Samo-kres in, kar je na-

peto — poč. Zato dobri Jugoslovenci upamo, da bo tudi sedaj, kakor že mnogokrat, nas rešila učiteljica — zgodovina.

Med tem se pri nas veselo strelja naprej. Za samokresom dne 20. junija, je počil samokres dne 4. avgusta. In zdi se, da naših »samo« in »vele« postaja strah. Danes menijo, kaj bo, če bodo samokresi pokali še naprej in uničevali Samo-srbe, Samohrvate, Samoslovence. Mi nacionalisti ohranimo pri tem mirno kri, kajti vemo, da brat ne strelja na brata. Ob času naših trdih borb, ko smo hoteli z velikim vse-narodnim gibanjem rešiti idejo edinstva in svobode za vse tri dele našega naroda, za vse stanove in za vse sloje — na podlagi enakosti, bratstva in socialne pravičnosti — so hujskali proti nam, vsi ti »samo« in »vele«, ki so s svojim avtonomističnim bojem uničevali dragocene pridobitve našega osvobojenja in ujedinjenja. Ustanovili so proti nam svoj »Srnao« in »Hanao« — in rešili z oboroženim bojem svoj avtonomistični program. Takrat, ko je Orjuna po vsem narodu dvigala vero v skupno državo, zbirala mase pod skupno zastavo — državno trobojnico in kazala vsem skupaj pot dela, bratstva in napredka, so voditelji sedanjega režima nahujskali proti nji svoje separatistične priganjave — in vlastodržci so se satansko smejali mladim idealistom, ko so videli njih žrtve. Ljudje, ki so bogati od tatvin in državnih blagajn in niso nikoli imeli socialnega čuta, so nahujskali proti nacionalni ideji delavstva, dasi je Orjuna ravno delavsko ljudstvo hotela rešiti od tujih (in domačih) izkoriščevalcev. Sad tega hujskanja so bile trboveljske žrtve, ki se je nad njimi katoliški »Slovenec« mastil s hijensko požrešnostjo... Takrat ni našel dovolj gnusnih besedi in laži proti »orjunaškemu nasilju«, sedaj podpira »samosrbsko nasilje«, ki preti uničiti državo in ga ne motijo pri tem strelji in žrtve, ker upa s tem rešiti svoj avtonomistično-klerikalno politiko. Zato gledamo tudi mi hladno in mirno zločine, ki izhajajo iz ple-menskega šovinizma, katerega so gojile zadnja leta vse danes v boju stoječe stranke. Tu imajo sad svojega dela. Res je, da sedaj vzdihujejo, obdolžujejo, obžalujejo, toda

L. Mikuš

Mestni trg štev. 15.

TVORNICA DEŽNIKOV.
Zaloga sprehajalnih palic.

vse to je plačilo za njih grehe. Žal, da padajo pri tem tudi nedolžne žrtve, in še bolj žal, da bo te žrtve plačala država z novimi žrtvami in da naš narod ravno vsled teh razmer zadnja leta sploh ni bil deležen tistega plodnega dela parlamentarizma, ki so ga bili deležni drugi narodi.

Ako kje drugod, bi bilo ravno pri nas treba 10 let vztrajnega, trdega in vsestranskega dela, ker smo dobili po vojni uničeno in razbito državo, ki je morala v marsičem dohitevati druge in bi ne bili smeli izgubljati časa. Izgubili smo deset dragocenih let, kar nam najboljše kaže naše jubilejno leto. Jugoslovenski nacionalisti najbolj občutijo to izgubo, ker vemo, kake sanje o bodočnosti so navdajale one, ki so se za to državo borili, trpeli in umirali. Namesto srečne skupne Domovine imamo danes karikaturu države, ki se ji smeje svet, in besedo v nji so dobili — samokresi. Zato razumemo strah, ki je objel obe strani, kajti vsi se zavedajo, da so privedli državo tako daleč in marsikateri korupcionist trepeti danes za svoje milijone in — življenje. Zato pozivajo vsi, »naj izgine samokres iz političnega življenja«. Toda »duhov, ki sem jih zval, ne morem ugnati več!«... In ti duhovi se bodo še dolgo plazili po zemlji, dokler ne pride okrešlenik, ki bo pognal negodne vsiljivce z javnega poprišča in vrnil narodu državo, domovino, mir, red in svobodo. Naš narod čaka odrešitev, preveč je že krvi in prepira — potrebujemo kruha in miru.

Znano je, da je v prvotni enotni krščanski cerkvi nastalo največ sporov in razdorov zaradi nauka o sv. Trojici. Dasi je to božja skrivnost, o kateri moremo ljudje najmanj vedeti, so vendar učeni teologi in knjigobirski ravno to skrivnost hoteli kar najnatanejšje razložiti, dokler ni prišlo do verskega razkola in celo do prelivanja krvi — med kristjani. Nekaj enakega se je zgodilo z Jugoslovenci. Ali smo eni narod ali trije, ali sta dve kulturi ali tri, ali smo eno pleme in trije narodi, ali en jezik ali dva, ali smo ena država ali ne — o vsem tem se dajo pisati cele knjige in govoriti dolgi govori brez konca in kraja — pa tudi brez uspeha, ker to lahko vsak po svoje veruje in s stališča državnega edinstva je bolje, da se ne premelevajo ta vprašanja dan na dan, ker vodijo naravno do nepotrebnih sporov. Zato je narod zahteval ime »Jugoslavija«, da bi bil konec preprirov — toda politiki so dobro vedeli, da je težje reševati gospodarska, socialna, prosvetna, državna in druga vprašanja, nego govoriti govore v parlamentu in tako smo na koncu desetega leta tam, kjer smo bili v začetku: rešujemo še vedno svoje imensko vprašanje. Oče, Sin, Duh — Čin, Beseda, Misel — Srb, Hrvat, Slovenec; in vmes še kak »filioque« (t. j. po pravoslavni nauku izhaja sv. Duh samo iz Boga Očeta ne tudi iz Boga Sina od vekomaj). In tako ne vemo, ali so Srbi in Hrvati en narod, ali so eni več in drugi manj, ali izhajajo Slovenci iz obeh ali samo iz enega — ali smo tri osebe v enem, ali vsak zase — in naši politiki so kakor tisti teologi, ki so s svojo učenostjo povzročili verski razkol — in zagrešili tudi prelivanje krvi. Če bi bil Srb — oče, Hrvat — sin, Slovenec — duh (Bog nas varuj!), bi se dalo to še spraviti v kak sklad, toda v tej naši trojici je več en preprirov, če ne sprejmemo jugoslovenske ideologije, ki družijo vse troje v eno.

Slaba žurnalistika je nesreča za narod. Ako bi se gospodje poslanci prepirali med seboj in bi naši uradi vestno vršili svojo nalogo v korist naroda in države, bi ta prepir, ki ga državljani vzdržujejo s tem, da plačujejo poslance, še ne bil največja nesreča. Toda od tega prepira živi tudi žurnalistika. Naše časopise skoraj nima časa ne prostora za važne zadeve, natiskati mora vsak dan vse izjave poslancev, vsako še tako nepremišljeno besedo in dolge klobasarije, ki izzvene končno samo o očitkih na nasprotnika itd. Še huje pa je, da ima ravno naše prestolno mesto cel kup revolver-žurnalstov (že zopet revolver), ki žive od senzacij, laži in zahrbtnih intrig, ki napihujejo posamezne izjave, hočejo imeti več besede nego sam minister in s kratka — delajo in obvladajo naše javno mnenje. Pogosto so za svoje delo dobro plačani, in če ne, skušajo priti na svoj račun ravno z najbolj predrznim lužkanjem, raznimi »odkritji«, podtikanjem in zavijanjem, kar jim seveda nese, ker prinašajo »senzacionalne vesti«, list gre v denar — in kaj mar njih lastnikom, če njih seme obrodi slab sad. Obe prestolici Beograd in Zagreb imata celo vrsto listov in lističev, ki vzbujajo instinkte mase in žive samo od javnega hujskanja, pri čemer se seveda poveljujejo vsi »samo« in »velesrbski« oziroma »samo« in »velehrvatski« načrti, zasluge, moške, programi, dogodki, kultura, zgodovina itd. in to časopise ustvarja ozračje, iz katerega pokajo — samokresi. Slučaj je hotel, da je urednik enega takega lista »padel« sam kot žrtev tega ozračja. Tiskovna svoboda je, kakor vsaka druga svoboda: ako se izrablja, je narodu v nesrečo. Žal, da imajo ravno med nerazsodno maso revolver-žurnali vedno več čitateljev nego trezno časopisje. Zadnji dogodki so bili za to vrsto žurnalistike dober »kšeft« in ni dvoma, da bodo hoteli sedanje razburjenje izrabiti v svoje namene. Zato je še daleč do pomirjenja. V tem pa se vidi vsa odgovornost poslancev, ki dajejo s svojimi nastopi povod, da pride ta žurnalistika do besede, da razburja javnost, od katere živi in žene stvar do skrajnosti, ker ima pri tem svoj dobiček. Komur je na srcu blagor skupnosti — in to morajo biti predvsem poslanci — temu ne more biti vseeno, kako te vrste časopise zastuplja student narodnega edinstva, resnice in sprave. Zato je dolžnost vlade, da pazi na te izrodke javnega življenja, dolžnost poštenega časopisja pa je, da pripravlja po težkih dneh razdora pot pomirjenja in skupnega dela.

Mislimo namreč, da posled me bomo živeli od samih žalnih sej in slavnostnih izjav, da »obžalujemo te in te dogodke« — kakor da bi bilo treba to stokrat povedati in se na drugi strani še vedno ne veruje — ker bomo sicer doživeli, da bosta oba parlamenta v Beogradu in Zagrebu zborovala samo v žalnih sejah in »obžalovala« in izražala sožalje itd. In če bodo še govorili samokresi namesto ljubezni in sprave, bodo imeli za to še dovolj prilike. Končno bo le treba sprejeti obžalovanje in zadoščenje na znanje in preiti k delu. Narod se bo naveličal te igre, ki mu že sedaj preseda, je pa tudi že skrajni čas, kajti — Domovina kliče.

Nemško pismo.

III.

»ANSCHLUSS«

v luči pruskega desničarja.

Vznemirjenje radi dunajskih priključitvenih manifestacij se je sedaj že močno pogojevalo in je res ta ogromni hrup že skoro pozabljen. Kvečjemu objavljajo še posamezni listi statistične podatke o konsumu hranil in pijač ob priliki slavnostnih dni. Saj so številke tudi res prav po prusko rečeno »kolosalne« in »knocke« 18 tisoč hl piva, 10.000 hl vina, 250.000 kg mesa, 200 km klobas, 2.500.000 skodelic kave za 8 milijonov dinarjev popušenih tobakovih izdelkov in dnevni zaslužek avtotaksijev okrog 6 milijonov dinarjev. Poleg te gastronomične bilance pa je dobra naprava še politično, saj je bila v jedru vsa prireditelj vse bolj političnega, kakor pevskega značaja.

Ob tej priliki se ne mislim baviti z resonanco teh izbornih zrežisiranih velemanifestacij za »Anschluss«, izven meja Nemčije, nego z razpolože-

Dveh parlamentov ne moremo imeti, po ustavi ima naša država le en parlament — in to je narodna skupščina v Beogradu. Ne moremo zahtevati od naroda spoštovanja do zakona in ustave, ako ga nimajo zakonodajalci, politiki in poslanci, torej ljudje, ki morajo predvsem vedeti, kaj je to zakon in ustava. Njih dolžnost je braniti državljanske pravice po teh zakonih in ustavi — ne morejo jih torej braniti proti zakonu in proti ustavi. Ako trenutni dogodki zahtevajo izjemnih korakov — ne smejo dovoliti, da izjema postane pravilo, ker sicer postanejo rušilci države. Gotovo je bila neopustna napaka, da ni bil po strelh v skupščini parlament razpuščen in druga še večja napaka je bila, da je slovenski klerikalizem izbral bratsko kri za svoje ponižanje. To bo stalen madež na njegovi itak krvavi zgodovini. Vendar z dvema parlamentoma ne bomo dolgo vladali. Dovolj sramote in žalosti. Čas je, da se strašna igra konča. Vprašanje je, ali bodo imeli ljudje, ki so vse to zadržali, toliko časti in poštenja, da se bodo zavedli svojega zločina — in odšli. Pogledajmo naj na svoje delo, presodimo naj, do kam so pripeljali ubogo državo, in naj zginejo, da bo padel zastor nad strašno tragedijo, ki so jo uprizorili v prvem desetletju našega skupnega življenja. Mislilimo, da je bil strel v skupščini prvi znak, da je dovolj te komedije in zastor bi bil moral takoj pasti. Nova skupščina pa tudi skupščina popolnoma novih ljudi — bi se morala zbrati na novih tleh in na novi podlagi. Do takrat bi bilo treba krepkih rok, pametnih glav in poštenih src, da bi se popravilo zlo zadnjih let. In vsi bi morali delati na to, ako nam je mar bodočnost in rešitev države. Vse stranke in vsi strankarji. Upamo, da so se dovodj nabrali zakladov iz državnih kas, da bi sedaj lahko državi izkazali to uslugo, da se malo opomore. Potem pridejo lahko zopet do besede. Predvsem pa je to dolžnost vseh dobrih in poštenih Jugoslovenov. Ali res ni mogoče, da bi nas ena velika ideja združila na skupno delo. Naj pomislijo tudi vsi oni »samo« in »Vele«-srbi-hrvati in slovinci — da bodo ostali sami in nezmogni, ako uničijo vezi skupnosti.

S tega stališča je treba presojati in obsojati amputacijo prav tako, kakor dualizem, personalno unijo, traktizem, ali kakor se imenujejo še ti avstrijski ostanki žalostnega spomina. Treba je, da zmaga razsodnost preko strasti, ljubezen preko krvi in država preko strank. Korist države je korist državljanov — škoda države — škoda državljanov — v imenu te koristi morajo dobri državljani dvigniti svoj glas, in — danes žal ne vemo kdo, a nekdo bi moral biti poklican, da dvigne narod iz te hipnoze, ki postaja nevarna. Ves svet gleda na nas in čaka. Ako smo pred 10. leti našli skupno pot preko potokov krvi, ki je tekla — le priznajmo tudi po naši krivdi in je pri tem Srbija žrtvovala 1 milijon naroda za naše osvobojenje — potem bi bil samo znak nezrelosti in propadanja, ako ob desetletnici ne bo ne možna ne moč, ki bi bili zmogni prepeljati državo v drugo desetletje na pot novega srečnejšega življenja.

I. B.

tisnjen povsem v obrambo in le s težavo brani defenzivne pozicije v okrilju nemških nacionalističnih desničarskih strank. S priključitvijo bi naraslo število katoličanov v Nemčiji za toliko, da bi izgubil danes še brezhibno funkcionirajoči ogromni pruski protestantski topilni lonec vso asimilacijsko in ujedinjevalno moč ter bil povsem potisnjen v kot, ako ne naravnost nadomeščen po novem z ognjiščem na Dunaju in v Monakovem. Predominantna vloga nemškega katoliškega centra gre že sedaj močno na živce marsikateremu nemškemu desničarskemu politiku, če pa pomisli na njegove silno pojačane pozicije po eventualnem »Anschlussu« pa se mu kar stemni pred očmi.

Drugi faktor, ki bi s priključitvijo največ pridobil so socialdemokrati, ki so v bistvu tudi najbolj goreči propagatorji združiteljske ideje. Njih pozicije bi se v tem slučaju zajedno z onimi centroma, tako odecpile, da bi bil za dolgo dobo osiguran v Nemčiji levičarski kurz. To dejstvo beležijo nemški desničarji med najtežje pasivne postavke posledic izvedbe priključitve skladne z onimi, ki jih bo doprinesel socialistični Dunaj v bodoči Veliki Nemčiji. Saj gledajo danes nemško desničarski buržuji na socialistično gospodarstvo dunajskih rdečih občinskih očetov s povsem enako sovražnimi pogledi, kakor na gospodarjenje Parve Gilberta v Nemčiji. In morda ni pri njih poznani dunajski finančni referent nič bolj osovražen, kakor »izsesovalec in izmogovalac nemškega naroda«, m. Poincarais.

Tretji činitelj, ki bi pri priključitvi znatno pridobil na razmahu, je južnonemški separatistični federalizem. Na zunaj je Nemčija edinstvena, na notranj pa se mora še vedno boriti s partikularistično separatističnimi tendencami, katerih prvobornilca je Bavarska. Nemčija izdeluje in izjednačuje zakone in železniške uredbe z Avstrijo, v Bavarski pa veljajo še vedno posebni, splošni bavarski predpisi, ki stoje mnogokrat v naravnost diametralnem nasprotju z nemškimi, odnosno pruskimi. Tako je prav prijetno gledati pri prehodu vlakov v ozemlje Bavarske, kako se premenja vse osobje in lokomotiva, ker je zakonito prepovedano, da bi kak Prus ali pruska lokomotiva vozila po bavarskih tračnicah. Še prijetnej-

NEMČIJA BREZ OBRAZA.

Pohajam po berlinskih ulicah. Ure in ure sem prebil po potsdamskih parkih med nasadi parkov Fridricha Velikega. Obiskal sem mnogokatero veletovarno, kjer gre število delavcev v tisoče in posedal ob marsikateremu razoru ter ogledoval nemškega kmeta pri delu. Iskal sem nemški novi obraz in ga do danes še nisem našel.

Našel pa sem le prečesto oni stari obraz, ki nam je vsem še tako v spominu s slik wilhelmske Nemčije. Jekleno hladna pruska maska, dostojna Fridrichovih korporalskih šomaštrov, ki so s palico v roki vtepali Prusom, tem napol Slovanom — v glavo, da je ni sile na svetu poleg potsdamske in da je nad njo samo še nebeska. Maska, ki govori za debele knjige o Nemčiji paradnih maršev, militarističnih reglementov in boju enega proti vsem. Še so ponosno proti očem, zavilane brke in v očeh gori še vedno plamen, ki kriči, mi smo bili oni, pred katerimi je trepetal svet, da je vseh pet kontinentov vstalo proti nam. In ko mislim, posadim tej maski na glavo jekleno čelado in zategnem jurišni jermen z bombami, stoji pred menoj Nemčija od včeraj, izza leta 1870., osvobodilnih bojev 1813 in Fridrichovih dolgih fantov.

Ako pa se povprašam, da li odgovarja ta obraz Nemčiji po Compiegue, kjer je pokojni Matija Erzberger s solzami v očeh položil mejnik nove nemške epohe, moram reči da ne. Ta obraz ni obraz današnje Nemčije in se močno vara, kdor danes istoveti z njim Nemčijo, zbog tega, ker ga še vedno v desetem letu republike tako pogosto sreča.

Rusija ima danes svoj obraz — rdečezelen, ki prelaja vedno bolj v zelenilo brezmejnih step in njiv sve te ruske zemlje. Azija žari v svetlo rumeni barvi azijskega nacionalizma. Anglija kaže lice korektno zagri-

še je poslušati Bavarce, kadar zabavljajo nad »Vsepozrl« Berlinom in njega pruskim prebivalstvom. V takih razgovorih je skoro najmilejši epitet ornans za Pruse »Sau-preusen«. Danes drže severni Nemci te pojave separatistično partikularistično navdahnjenih južnonemških duš, še nekoliko v šahu. Navzlic vsemu zabavljanju in bogmanju v monakovski meščanski pivnici, drži Berlin vajeti trdno v rokah in bavarski lev se mora z lepa, ali z grda pokoriti silji pruskega duseja. Po priključitvi Avstrije pa bi se znašli v bratskem zagrljaju monakovski obojevalci »Löwenbrau« z dunajskimi romarji in gotovo fundirali prej ali slej temelje za južnonemško državno formacijo, kot pendant severonemški Pruski. S tem bi odbila v Nemčiji poslednja ura pruskemu hegemonizmu, ki sicer ni po izglasovanju weimarske ustave daleč več tako očiten, kakor v wilhelmski Nemčiji, a vendar še vedno krepak in v bistvu odločilen faktor pri vodenju državne krmila.

Vsega tega se Prusi zavedajo in zato se jim tudi nič ne muči s priključitvijo ter vidijo v njej skoro bolj orožje, s katerim lahko od časa do časa poparadiirajo v jezo in iznemirjenje Pariza, kakor življenjsko važen, neobhodno potreben interes nemške nacije.

Izraz tega razpoloženja je izjava, ki mi jo je dal eden zagriženih nemških nacionalističnih kolegov pri obnavljanju vprašanja priključitve.

»Anschluss?« Da lepo in potrebno, ali to bo stalo mnogo, mnogo denarja, ker kdo naj plača dolgove zapuščane Avstrije po priključitvi, ako ne Nemčija. Mi pa nimamo denarja še za najpotrebnejše zadeve, kamoli za poravnavo enormnih dolgov konkurzne mase Avstrijskega operetnega teatra. Z Anschlussom je še čas in če se navdušujejo zanj naši pevci pri vrčku piva in dunajski klobasici, čemu se bi ne, saj morajo imeti tudi svoje veselje.

Realistično, prusko suho povedano! Morda le preprsko in preprotestantovsko, ker eno je navzlic temu gotovo, da bo ideja popolnega Anschlusa prej ali slej provedena v dejstvo navzlic tihiemu, pasivnemu odporu protestantskih desničarjev, ki jo okvir Bismarkove po kraljevgradske Male Nemčije čisto zadovoljuje.

IV.

zenega konservativca. Obraz Francije je še vedno poln espija in človek se mora vedno in vedno vdati iluziji, da je bila francoska revolucija šele včeraj. Ura je trgovaško resna in puritansko okrutno preračunljiva. Le Nemčija je še vedno brez obraza, najsi se bori zanj danes bolj, kakor še kdaj doslej.

Na zunaj je danes Nemčija urejena in zopet teče njeno življenje v formah stare disciplinirane Nemčije, kjer se sklada vse na minuto in sekundo; na notranj pa se bje boj za njeno lice. Demokratizem, fašizem, parlamentarizem, komunizem, socializem, konservativizem to so danes parole, ki se bore in trgajo v duši nemškega človeka, kot najmanjši sestavni celici bodočega nemškega novega obraza. Težak in resen je ta boj, ker nemški človek jemlje politiko vse resnejše in globlje, kakor naš jugoslovanski. Duša nemškega človeka še vedno ni našla po strašnem razočaranju leta 1918. mirne točke, na katero se bi upala in z njo začela novo pot — Nove Nemčije. Vzhod in zapad se bijeta v njej. Na eni strani boljše vize, na drugi zapadno kapitalistično naziranje z vsemi njegovimi izrastki. In tako nihajo milijoni Nemcev med ekstremnimi točkama skrajnega komunizma in reakcionarskega šovinizma. Odtod tudi milijonske izpremembe v številu volilcev leve in desnice, ki lahko prinesejo pri bodočih volitvah zopet pomoč danes močno ob zid potisnjeni desnici.

Pri tem pa se mora priznati nemškemu človeku, da s tem skakanjem iz ekstreme v ekstrem ni zadovoljen in da išče z bolešno nervoznostjo zvezde stalnice, po kateri bi uravnal svoj in nacije korak ter odmeril nova pota v bodočnost. Katera bo ta zvezda stalnica je danes še težko apodiktčno ugotoviti, ker je še vse preveč mešanja in vrenja v nemškem kotlu, akoravno izgleda njegova površina dokaj mirno. Ako pa

je na mestu prorokovanje, potem je moči reči, da bo ta bodoča zvezda — in naš nemški obraz ljudska demokracija spopolnjena in odgovarjajoča vsem zahtevam življenja mas v XX. stoletju na način, odgovarjajoč tradiciji naroda mislecev in pesnikov. V tem slučaju bo Nemčija zadobila svoj obraz, ne samo na znotraj, nego tudi na zunan in zamogla pričeti z nadaljevanjem po romantikih započete razširjenja svojih idej med široke sloje drugorodnih narodov; katerim se je po uvedbi pruskega feldvebelskega duha pred enim stoletjem sama odpovedala. Obenem bo edino na ta način v stanju reparirati vso škodo, ki jo je povzročil ta feldvebelski duh s svojimi metodami med nemškimi sosednimi nacijami in pridobiti njih resnično globoko zaupanje v njeno dobro voljo in hotenje započeti z novim življenjem v znamenju novega obraza.

Drežje Verbič.

Naša prosveta.

5.000.000 knjig. Leta 1920. je češkoslovaška republika sprejela zakon, da mora vsaka občina imeti svojo občinsko knjižnico. Naravno je, da je država občine pri tem podpirala in s tem dosegla, da je danes v češkoslovaški republiki 11.600 občinskih knjižnic. Te knjižnice so dosegle v letošnjem jubilejnim letu — 5 milijonov knjig, t. j. 5.000.000 knjig potuje iz teh 11.600 knjižnic celo leto v roke čitateljev in zopet nazaj. Ako računamo, da ima republika 13 milijonov prebivalcev in da ves narod čita, ker nima analfabetov — knjige in časopise — in da razpolaga v javnih občinskih knjižnicah s tako množino knjig, potem res moremo govoriti o prosvetnem delu. Ker pazi država na to, da grede med narod predvsem dobre knjige, ki ga vzbujajo državljansko in mu kažejo njegovo domovino, zgodovino in svet — potem je to res narodna vzgoja, za kakršno naši vlastodržci: še nikoli smisla niso imeli. Zato češkoslovaška republika ob 10-letnici s ponosom prireja razstavo sodobne kulture, kjer se vidijo uspehi desetletnega dela in napredka. Pri nas se menda še nobena vlada ni utegnla zanimati za to, ali je kje kaka javna knjižnica ali je ni — tudi ni genila s prstom, da bi se kje kaka ustanovila. Kako bi neki izgledala naša razstava sodobne kulture? Par samokresov, kačakov... Res, težko je misliti na teh zapravljenih deset let, ki so prešla brez vsakega sistematičnega dela in zato brez uspehov. Pri nas vlada javno prosveto bolj ovira nego podpira, kakor da so ji ljubše nepoučene mase, nego prosvitljen narod. Predvsem zaradi volitev, ker se na ta način da mnogo doseči — pa tudi sicer je boljše, da narod ne čita, ne misli, ne ve... Tak narod je vedno lažje obvladati... Toda nam to ne more biti vseeno — in napredek, ki ga vidimo pri drugih, posebnih sosednjih in bratskih narodih, bi nas moral bosti v oči in vzbuditi vest. Ni dobro, ako živi narod samo od dnevnega, po večini slabega časopisja. Res je, da se tudi tam o marsičem pouči, toda knjiga mora biti temelj narodne izobrazbe. To je kultura srca in duha. Brez te kulture ni kulturnega naroda. Res je, da naš vzhodni del, pred vsem srbski svet še živi od svoje narodne pesmi, ki mu nadomešča knjigo. To je še sreča — toda narodna pesem živi samo po nekaterih krajih in tudi tam že umira. Nadomestiti jo bo morala — posebno pri mlajši generaciji in po mestih — knjiga, in sicer dobra knjiga. Pogled na književni trg pri nas ni razveseljiv — posebno v srbohrvatskem svetu prevladuje šund, ki se širi tudi v naše kraje. Dobre narodne umetne literature manjka. Kino je dvomljiv nadomestek za te vrste knjig. Zato bi bila tem večja dolžnost, da skrbimo za dobro narodno ljudsko literaturo in za javne knjižnice. Žalobog, da se moramo še v 10. letu boriti z analfabetstvom — zagrebški oblastni odbor je odkril naravnost grozne razmere na šolskem polju. Analfabetstvo je nevarnost posebno ob času urno rastoče civilizacije, ker omogočuje, da se v narodu ukoreninijo le senčne strani tujih darov. Zato je pri nas vprašanje narodne prosvete zelo pereče — in menda ravno vsled tega se vlada z njim ne ukvarja. Nasproti 5.000.000 v čeških občinskih knjižnicah ne more naša vlada postaviti

nti številke 5, ker po naši vednosti še ni storila na tem polju ničesar. Pri nas pač deluje ZKD — kolikor more — brez državne podpore — in »Prosvetna zveza« (klerikalna), ki je morda dobila skrivaj kako podporo iz dispozicijskih fondov — a to je vse odvisno od naših kulturnih delavcev — drugod je še slabše. Istotako je v šolstvu. Kar je tam dobrega, je ustvarilo naše učiteljstvo. Šele te dni dobimo šolski za-

kon. Ko bi čakali na državo oziroma na prosvetno ministrstvo, bi bile razmere obupne. Naša prosveta je živa slika našega narodnega in državnega življenja. Mnogo, mnogo prosvetnega dela še čaka — mnogo se je zamudilo. Bilanca ob 10-letnici je žalostna. Naša nacionalna misel o prosveti, ki jo je vodila država, ni imela mesta. Zato so taki uspehi v javnosti.

Kronika.

Gorica. V nedeljo 19. t. m. ob 9. uri dop. se vrši sestanek. Točno in vsi!

Zadar. Sklicujem strogo obvezni sestanek v soboto 18. t. m. ob 8. uri v običajnem lokalu.

Vodja.

Pred javno sodišče z vsemi krivci, velikimi in malimi! Tako poziva Narodna Odbrana sredi današnjih razdrapanih, nesrečnih državnih pri-lik in izvaja prav primerno: Pri stvarjanju naše države so padli milijoni vrlih sinov naše zemlje ter ni zato nikaka škoda, če se stotina izvestnih ljudi vzdrži razkošnega svojega uživanja, radi katerega so plačali, goljufali, sejali razdor in izdajali narodne interese. Nova, boljša epoha ne more prej priti, preden ne likvidiramo starega, sramotnega stanja in ne obračunamo z onimi, ki so ustvarili to stanje. Vse to je potrebno ne radi maščevanja, ampak radi tega, da se v resnici pokaže, da pričenja nova doba, in da se tem nenasišnim sebičnim onemogoči, da skrivaj ubijajo one, ki pridejo, da popravijo njihove napake in brezdelje. Brezobzirno zatiranje vseh krivcev pa je potrebno tudi iz tega razloga, ker je zdaj nastopil skrajni čas, da se država in državni interesi resno in energično zaščitijo. Poizkus, da se pri obrambi države in njenih interesov še vedno puste ljudje, ki so jo priveli do propasti, je v vsakem oziru narodna sramota. Predvsem ti ljudje nimajo potrebne avtoritete niti poverjenja, da delajo »ni po babu, ni po stričevima« in vsak njihov nastop, pa bil še tako upravičen, bi značil za drugo stran izlivanja, in namesto da bi se razburkane strasti pomirile, bi se vlivalo olje naravnost v ogenj. Zatorej proč v vsemi, daleč proč od državnega krmila — proč z vsemi in naravnost pred ljudsko sodišče!

MALINOVEC

iz lekarne dr. G. Piccoli
LJUBLJANA, Dunajska cesta

je staroznan kot pristi, naravni izdelek najfinjšim sladkorjem vkuhan, brez umetne barve in ne vsebuje nikakih kemičnih dodatkov za konzerviranje. Oddaja na drobno in debelo. Cena nizka.

Neverjetne razmere v papirnici v Vevčah. V najbližji okolici »prosvitljene« Ljubljane in v sredini »nacionalne« Slovenije se more dogoditi škandal, o katerem se v zadnjem času javno govori. Delavci v večji papirnici so se pobunili proti svojemu ravnatelju, ki menda ravna z njimi tako kakor neke daleč in nekoč davno na pruskem fevdu. Vsa zadeva spada pač med socialistične registre, a potrebno je, da si jo tudi mi ogledamo malo od bližje, ker nazadnje ni samo navadna delavska afera, ampak ima tudi čudno ozadje, ki je iz našega nacionalnega stališča precej sumljiva. Pred časom je papirniško delavstvo vložilo potom svojih obratnih zaupnikov pri Združenih papirnicah zahtevano za zboljšanje in obnovo kolektivne pogodbe. Na vloženo zahtevo je delavstvo ostalo kljub opetovanim intervencijam brez odgovora.

Ravnatelj Sella inozemski Nemec, je smatral za potrebno, da izvaja proti delavcem represalije. Razburjenje delavcev je postajalo vedno večje in voditelji so obvestili ravnatelja Sella o tem, a ravnatelj jih je malomarno zavračal. Delavcem ni preostajalo drugega, kakor da so proglasili enurno protestno stavko in se zbrali na dvorišču k protestnemu zborovanju. Navzlic pomirjevalnim govorom zaupnikov je delavstvo še pred zaključkom shoda navadilo na pisarno in zahtevalo takojšnjo odstranitev ravnatelja Sella, ki je moral zdaj po nalogu

predsednika Združenih papirnic g. Bonača pristati na to, da bo krivice takoj popravil. Smrtno bled je moral poslušati, kako je med delavstvom nepriljubljen in da je odločna zahteva vseh, da se brez odloga odstrani. Po končanem shodu so imeli zaupniki in zastopniki organizacij zaupno zborovanje, na katerem je bilo sklenjeno, da se zahteva od podjetja popravilo vseh krivic in brezpogojno odstranitev ravnatelja Sella. Pač lepe razmere pri domačem podjetju, ki nima toliko narodne zavestnosti, da bi postavil na čelo svoje obratovalnice domačina, ampak ga mora po pristnem starokranjskem receptu uvažati iz tujine, kakor da bi v vsej Jugoslaviji ne bilo človeka, ki bi ne bil vsaj dvakrat toliko zmogel kakor pa Nemec pristne krvi. In pri tem se gotovi ljudje še ponajajo, da so veliki nacionalisti — seveda, če jim nihče ne pogleda za kulise...

Čuden, resnično čuden je čas, ki v njem živimo! Pred vojno se je dogajalo na stotine slučajev, da so se ljudje branili in prikrivali, da bi ne bili izvoljeni za narodne poslance, a vedno jih je bilo mnogo pripravljenih, da odstopijo to mesto onim, ki so bili boljši od njih. Kajti delovanje za državo jim je bil časten posel, ki jim je prinašal samo siromaštvo in zanemarjanje osebnih interesov. Danes je pa drugače. Nobeno sredstvo ni preničko, samo da pride do poslanske časti. No, od poslanske časti ni daleč do ministrske in ni čudno, da imamo pri nas vsakodnevne ministrske krize, ker je pri nas cela četa ministrskih kandidatov. Zgodilo se je že večkrat, da se je inscenirala ministrska kriza samo radi tega, da so gotovi gospodje postali ministri in si na ta način zagotovili dosmrtno ministrsko pokojnino. Ali se more od takih ljudi pričakovati načelnost v državnem in narodnem poslovanju? Izvzeti so le redki, a tako redki, da se ne izplača o njih govoriti. V tej in taki mentaliteti naših politikastrov leži vzrok vsega zla. Povsem je logično, da jih posnemajo moralno slabše nature v narodu; kajti če je višjim dovoljeno, zakaj bi ne bilo dovoljeno tudi nižjim? Če ni za ugledne in značajne osebe sodbe in odgovornosti, zakaj bi bile za neugledne in neznačajne? A kar je najhujše, naša mladina je dovzetna za vso to umazanost, ker hodi za vzgled starejših, in je vedno bolj demoralizirana in vedno bolj destruktivna. Če pojde vse to tako dalje naprej, ni težko že zdaj uganiti, kam jadramo in kakšna bodočnost nas čaka v preslavljeni državi.

Italijanska manjšinska politika. Na kongresu Unije društev za Ligo narodov v Haagu je imela zborovanje tudi komisija za narodne manjšine. Naše rojake v Italiji sta zastopala dr. Josip Wilfan in dr. Milan Čok. Na kongresu je bila sprejeta resolucija, v kateri se izraža želja, da naj se Liga narodov v višji meri bavi z vprašanjem narodnih manjšin. Proti resoluciji je glasoval samo predsednik italijanske delegacije prof. Gianini s tem, da se je zdržal glasovanja. Radi tega ga je napadel celokupni tisk. Prof. Gianini je že na vseh kongresih odločno nastopal proti našim in tujim zagovornikom slovenske in nemške manjšine v Italiji in se je upal, da v lice vsemu svetu brani uničujočo politiko fašistovske vlade, ki jo vodi z vso odurnostjo in nesramnostjo proti Slovenem in Nemcem. Če so se ugledni inostranci na raznih kongresih enodušno protivili načinu italijanskega zatiranja narodnih manjšin, je vsakokrat obljuboval slovenskim in nemškim delegatom »prijeteljsko« rešitev manjšinskega vprašanja, samo da pomiri nerazpoloženje proti fašistovski vladi. Toda ko so se delegatje narodnih manjšin vrnili v Italijo, je pozabil nanje in na svoje obljube. In bo letos ravno tako; a naj-

5 UR DELA MANJ

če se ravnete po novi metodi, katero Vam priporoča Schicht

ŽENSKA HVALA

raztopljena v vodi odpravlja nesnago preko noči, drugo jutro pa se vzame za izkuhavanje perila

SCHICHTOVO TERPENTIN MILO

brž bo pa še hujše. Profesor ne bo pozabil na naše delegate in jih bo zatožil svojemu velikemu mojstru. V fašistovskem imperiju se gode čudne reči, svet jih vidi na lastne oči; pa jim še noče verjeti. Seveda — saj je pri miru in njegove manjšine ne prihajajo v poštev. In je zato tako in nič drugače...

V znaku črne zaščite so pričeli v zadnjem času klerikalno orijentirani listi pisati precej samozavestno in jih ni prav nič sram, da odkrivajo jasno svoje črne misli, s katerimi se dozda niso nič kaj upali na dan. V njih se kaj jasno zrcali mentaliteta večnih rimskih hlapcev, ki se kar nič ne morejo privaditi jugoslovenskih razmer in jim je trnje v očeh vse ono, ki je količkaj v zvezi z našo samosvoboditvijo. Zato ni prav nič čudno, da je tem ljudem največji kamen spotike prav oni Gavril Princip, ki je nam simbol jugoslovenske domovinske ljubezni in se prav raditega ob njega prav nemarno obregajo. Za primer navajamo samo klerikalni sarajevski »Katoliški Tjednik« od 29. pr. m., ki je prinesel članek »Protestiramo!«, tako nesramen članek, da ga je morala deloma cenzurirati sama cenzura. V tem članku stoji med drugim tudi dobesedno tole: »Gavrila Principa mi ne smatramo za heroja, niti za velikega Jugoslavena in protestiramo, da se danes, ko se ves svet brani pred krivdo svetovne vojne, tako povzdiguje atentatorja, ki je s svojimi usodnimi streli dal povod najžalostnejši katastrofi človeštva. Enkrat za vselej pravimo: Mi Hrvatji kot katoliški narod ne moremo slaviti tega, kar obsojata vera in morala, in poskrbeli bomo, da nam atentatorski ideali ne okužijo mladosti.« — Nočemo se prerekati z rimskim listom o veličini našega Gavrila Principa, ker nam je spomin na neposrednega povzročitelja Jugoslavije presvet. Hočemo pa samo pokazati na dvoličnost in dvoreznost jezuitske morale. Dočim vehementno napadajo našega velikega omladinca, se klanjajo onemu brutalnemu atentatorju, ki je zakrivil nezaslišani 20. junij. Ni čudno, da se pod sugestijo jezuitske morale slišijo med nezavednim ljudstvom vzkliki: »Živio Puniša Račić!« Naši jezuitje so pač pametni — nacionalnega heroja, ki jim je zmedel rimske nakane, proklamirajo za ubojico, a zločinskega atentatorja bodo čez noč proglasili za državnega odrešenika, ker jim je pomagal, da smejo zdaj spet z odprtim vizirjem nastopiti po poti, ki jih srčno žene v daljni Rim in na ljubljani Dunaj. No, pa menda vendarle ne bo tako lahko, kot si gospodje mislijo v svoji zaslepljeni veri.

IZ KRONIKE REŽIMSKIH ŠKAN-DALOV.

Pretekli teden sta se sprla »Jutro« in »Slovenec« radi umazane afere, ki se je vršila v Murski Soboti in katere žrtev je postalo siromašno, 13-letno dekletce. Zadeva je prišla celo pred finančni odbor in je v javnosti zbudila splošno obsodbo. Na podlagi sodnih aktov je poslanec Pucelj ugotovil, da je obmejni komisar v Murski Soboti, neki Srbijane, zlorabil 13-letno dekletce in bil obsojen od mariborskega okrožnega sodišča na večmesečno ječo. Medtem so ga premestili v Srbiijo in mesto da nastopi kaznen, ga je notranji minister imenoval za pravnega referenta k velikemu županu v Požarevac. Pozivu k nastopu kazni se seveda ni odzval. Poslanec Pucelj je v tej zadevi interveniral pri bivšem ministru pravde dr. Subotiču, ki pa mu je lakonično odgovoril: »Notranjemu ministru (dr. Korošcu) sem poslal pismo, a kaj hočete? Nočejo ga izročiti!« V notranjem ministstvu so tega zločinca tako dolgo šteli, dokler ni postal letos ob radostnem dogodku v kraljevskem domu deležen amnestije. S tem je bil famozni namestnik velikega župana sicer oproščen ječe, ali naravno je, da bi se ga niti en dan ne smelo trpeti na tako odličnem mestu, kakor je mesto pravnega referenta.

Poslanec Pucelj je zato opozoril g. Korošca, da ima še vedno kot svojega odličnega funkcionarja tega človeka, toda g. Korošec se zato še zmenil ni.

Visoki državni uradnik, izmeček človeške morale in pohotnež, ki je oskrnil nedolžnega otroka in onesrečil pošteno rodbino, še vedno sedi na svojem mestu ter suče velikemu županu jugoslovensko pravo v posmeh človeški in božji pravici. In kako tudi ne? Saj je partijski človek, in če si partijski človek, sodbodno ubijaš, prešestuješ, pljačkaš. Saj delaš vse v ime partije, in če delaš v ime partije, ubežiš celo vislicam...

»Slovenski Narod« je o priliki smrti St. Radića priobčil nekvalificiran napad na »Triglavski polk«. Citajoč dotično notico smo mislili, da imamo v rokah »Slovenca« od pred treh let. Svetovali bi »Slov. Narodu« kot listu stranke SDS, naj se ne obrega ob armado, ki ni danes nikak fetrajanar, da bi za vsakim partijskim voditeljem točila krokodilove solze, kakor jih on z ozirom na svoje pisanje iz časov, ko je še pok. Radić koketiral z Italijo, paktiral s komunisti in Madžari, pošiljal memorandum itd.

Naročajte „Pobedo“!

Radioaparati gratis!

Nemška razpošiljalna tvrdka odda interesentom v reklamne svrhe in v nadaljno priporočilo v Jugoslaviji večje število svojih prvovrstnih sprejemnih radio-aparatur (do 4 luči) v last.

Nobene obveznosti niso s tem združene. Male stroške (poština, zavoj itd. itd.) mora plačati prejemnik.

Interesenti naj se z dopisnico z natančnim in razločno pisanim naslovom obrnejo na

Radorazpošiljalnico E. Gräß & C. Rottloff,
(odd. X.) BERLIN N. 4, Gartenstrasse 100.

Inserirajte
v „Orjuni“

Lipski jesenski velesejem

(Leipziger Herbstmesse)

od 26. avgusta do 1. septembra 1928.

Največji in najstarejši svetovni vzorčni velesejem, na katerem so zastopane vse stroke trgovine in industrije. Najugodnejša prilika za nakup vsakršnega blaga, strojev itd. Posebni tehnični, stavbarski, tekstilni, čevlarski in usnjarski velesejem, združen z znanstvenimi predavanji, razkazovanjem in praktičnimi predvajanjmi del iz vseh navedenih panog.

Polasnila daje:

častno zastopstvo STEGU, Ljubljana,
GLEDAŠKA ULICA ŠTEV. 8.

ZA POLETJE

naj izgledajo tudi Vaše obleke sveže in kakor nove, zato pustite iste kemično čistiti, barvati, plisirati in likati v tovarni

JOS. REICH, LJUBLJANA
POLJANSKI NASIP 4—6.

Sprejemališče: ŠELENBURGOVA ULICA ŠT. 3
Izvršitev v 24 urah. Postrežba točna. Cene zmerne.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

je najmodernejše urejena ter izvršuje vsa tiskarska dela od najpreprostejšega do najmodernejšega. - Tiska šolske, mladinske, leposlovne in znanstvene knjige. Ilustrirane knjige v cno- ali večbarvnem tisku. - Brošure v malih in tudi največjih nakladah. Časopise, revije, mlad. liste.

Okusna oprema ilustrir. katalogov, cenikov in reklam. listov. Lastna tvornica šolskih zvezkov.

Šolski zvezki za osnovne in srednje šole. Risanke, dnevniki in beležnice.

Med oglasi v naših listih je stala te dni tudi naša največja ladjedelnica v Kraljevici. Prišla je na hoben in se prodaja na javni dražbi. Z največjim navdušenjem in z najlepšimi perspektivami v bodočnost je bila ustanovljena, saj je bila prepričana, da se ji odpira najlepši delokrog v Jugoslaviji in njeni mladi pomorski trgovini, o kateri so v početku mislili, da se bo razvijala bohotno, sodeč po njenem naravnem bogastvu in izobilju. Špekulacija se je popolnoma ponesrečila, ker vlade niso imele smisla in časa, da bi vsaj z enim očesom pogledale na svoje odprto morje. Ladjedelnico je morala reditega pograbiti neizprosna usoda in je propadla in prišla na hoben. Karakteristično je za našo vrhovno upravo, da dopušča, da se prodaja tako važna institucija na javni dražbi. Vidi se, da nima nikakih interesov in še manj pojma, da bi znala čuvati narodno čast. Za prosovanje ladjedelnice v velikem stilu je treba kapitala, a naš privatni kapital se noče investirati v tako podjetje, ker je premrtev. Treba bo pač tujega kapitala, a ta kapital pač ne pride od nikjer drugod nego iz Italije. Nettun-ske konvencije so pred durmi in za Italijane je najlepša prilika, da se kar že ob obali habilitirajo in z enim zamahom prevzamejo še tisto malo pomorskega prometa, kar ga životari na naših obalah Jadrana. Ne bomo jim zamerili prav nič, če vzamejo, kar jim ponižno ponujamo; če bo pa potem kaj krika, naj ga poslušajo oni, komur mar! Naše morje ga že ne bo prevpilo in ga tudi ne bo hotelo prevpiti! Naši vladi in Italijanom pa prav prijateljsko čestitamo!

Akcija »Jugosl. Matice« za izdajo knjige o italijanski okupaciji Dalmacije. Oblastni odbor Jugosl. Matice v Splitu je naslovil na javnost apel, naj se zbirajo podatki o italijanskem režimu za časa okupacije v Dalmaciji, da se na podlagi tega zgodovinskega materiala izda posebna knjiga. Jugosl. Matica se obrača na vse podružnice, poverjenišтва in na posamezne očividce s prošnjo, naj ji dopošljejo do konca tega leta poedine podatke, ki zaslužijo, da se jih ohrani v knjigi. Vsa zasledovanja in vse krivice, ki jih je moral kdorkoli pretrpeti od strani italijanskih oblasti, naj se ji javijo podrobno in vsi ti podatki se bodo zbrali in strokovno in sintetično predelali v knjigi, ki bo v zgodovini in življenju našega naroda ogledalo naše duševne moči, a na drugi strani dokaz italijanske nekulture. Jugosl. Matica poziva vso javnost, naj jo podpira v njenem idealnem in patriotskem delu in ji gre požrtvovalno na roko.

»Naša Domovina«. Prejeli smo te dni poslednjo številko tega ilustriranega časopisa za šolsko leto 1927-1928. Glede na šolske počitnice je ta številka pretežno posvečena Dalmaciji in hrvatskemu Primorju ter pri naša štirideset divnih slik z našega morja, kopališč in primorskih mest. Iz bogate vsebine omenjamo informativni opis potovanja po našem Primorju iz peresa novinarja Dušana Stajića »Na more«, v katerem so opisani tudi kraji, kjer ima Ferijalni savez v počitnicah svoje kolonije, Hvar in Jelsa na otoku Hvaru, Bol na Braču in Sv. Štefan v Boki Kotorski. V posebnem članku je opisan Perast in otok Lokrum, V. Rojč opisuje svoje potovanje po »Štajerski in Hrvatski«. Izmed ostalih člankov omenjamo »Mi o sebi«, ki je splošna kritika dijaškega delovanja, in »Značenje naše Jadranske obale«. Rubrike so dobro zastopane: dijaško življenje, zvezne vesti, književnost in umetnost itd. Ta številka ima 64 strani in stane v razprodaji 12 Din pri upravi v Zagrebu, Petrinjska ulica 30.

EKSPORTNA HIŠA

„LUNA“

Maribor, Aleksandrova cesta 19

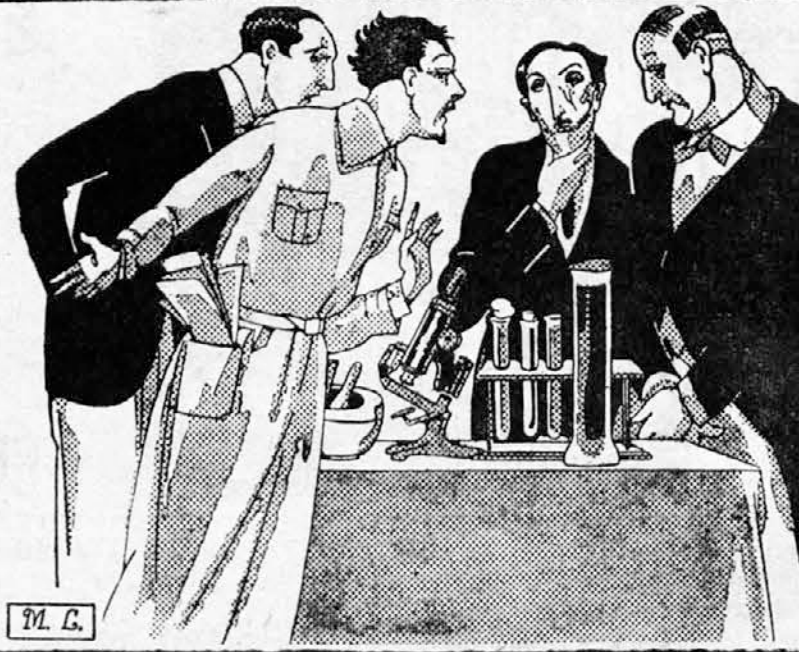
trgovina z galanterijo, drobnarijo, nogavicami vseh vrst, pleteninami, vezeninami ter raznimi potrebščinami.

Posebni oddelki za igrače.

Na drobno Na debelo!

Kupujte pri trdkah, ki inserirajo v našem listu!

PERI-SA-BENZIT!
PERI-SA-BENZIT!
PERI-SA-BENZIT!

Kemik izjavlja:

Barva je življenje blaga in obleke! BenziT-Nadmilo ne škoduje barvam, ker obstoji njegov kemični učinek samo v tem, da razkroji nesnago in maščobe - vsled tega konzervira BenziT-Nadmilo tkanine.

Barvaste tkanine se morajo najprej preskusiti, ako so pralne. Ako prenašajo pranje v topli ali mrzli vodi, se morajo v mrzli ali topli BenziT-milnici, oprati, večkrat temeljito izplakniti in posušiti v senci. Prepričajte se, kako lahko odstranjuje BenziT-Nadmilo mastne madeže iz oblek in razumeli boste, da razkroji BenziT-Nadmilo pri pranju vso nesnago in maščobo v perilu. To je pri pranju z navadnim milom mogoče samo tedaj, ako se perilo dolgo izkuhava, drgne in krtači.

PERI-SA-BENZIT!
PERI-SA-BENZIT!
PERI-SA-BENZIT!

BenziT-Nadmilo

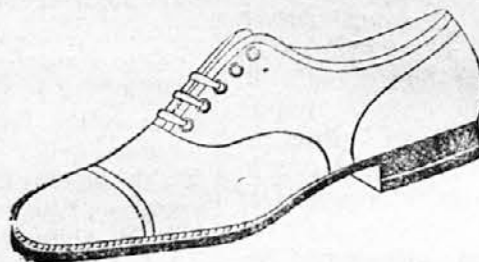
TVORNICI ZLATOROG - MARIBOR

UDOBNOST VSEM

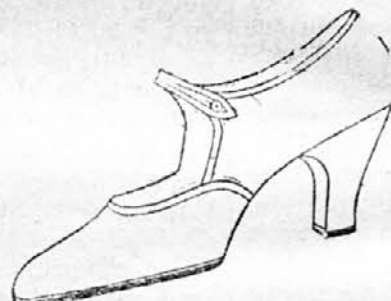
Vrsta: 4155-10225. Ženski čevlji iz najboljšega lanen. platna, sivi, beli in drap

Din 85

Vrsta: 1137-10902. Moški čevlji iz najboljšega angl. platna, sivi ali beli . . .

Din 129

Vrsta: 4155-12202. Čevlji iz lanenega platna brez okrasa v sivi barvi

Din 85

Vrsta: 6145-10635. Ženski čevlji iz lanenega platna z nižjo peto, sivi, beli ali beš

Din 85

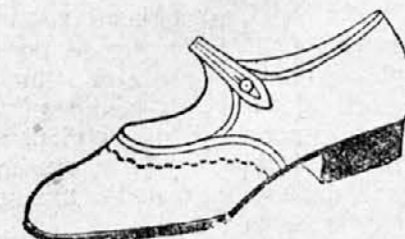
Vrsta: 3135-60702. Ženski čevlji z nizko peto za starejše dame, črni ali sivi

Din 85

Vrsta: 4138-10076. Tenis čevlji z vulkaniziranimi podplat iz sive gume za gospode . . .
za dame . . .

**Din 99-
Din 89-**

Vrsta: 9143-10708. Elegantni platneni čevlji za dečke in deklice

številka 26-30 . . . **Din 59-**
številka 30-35 . . . **Din 69-**
številka 36-39 . . . **Din 79-**

Vrsta: 5155-10435. Elegantni čevlji iz lanen. platna v sivi, beli, drap in beš barvi

Din 85

Vrsta: 6145-60702. Praktični čevlji iz lan. platna z nižjo peto brez okrasa, črni in sivi

Din 85

Vrsta: 4138-20079. Čevlji za vsakogar, udobni za šport, izlete in dnevno uporabo. Vse velik, beli, sivi in črni. Moški, ženski . . .
otroški . . .

**Din 69-
Din 49-**

Rado